

Halfjaarrapportage

College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Juli 2016 – December 2016

Versie 24 februari 2017

Inleiding

Artikel 4, lid 2 van de Wet Financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES) bepaalt dat het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) eens per halfjaar schriftelijk verantwoording uitbrengt over zijn werkzaamheden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), in afschrift aan de bestuurscolleges en de eilandsraden. De voorliggende rapportage gaat in op de periode van juli tot en met december 2016.

Na een algemeen deel wordt afzonderlijk de stand van zaken over de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba toegelicht voor wat betreft de verantwoording over 2015, de uitvoering van de begroting gedurende 2016 en het begrotingsproces 2017. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het financieel beheer, het geïntegreerd middelenbeheer en de liquiditeitspositie. Deze halfjaarrapportage is afgesloten op 3 februari 2017.

Algemeen

Het Cft heeft in september een bezoek gebracht aan Bonaire en in december zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba bezocht. Tijdens de bezoeken in december is gesproken met de bestuurscolleges en de eilandsraden van de openbare lichamen alsmede met de directie Toezicht en Handhaving (Bonaire) en het energiebedrijf STUCO (Sint Eustatius).

Vrije uitkering

De jaarlijkse bijstelling van het BES-fonds, en daarmee de vrije uitkering, vindt plaats op basis van een actueel indexatiecijfer per openbaar lichaam afzonderlijk. De inflatie op de openbare lichamen was over 2015 laag of negatief: Bonaire -0,9%, Sint Eustatius -1,0% en Saba +0,4% (bron: CBS). Over 2016 was de inflatie laag of vrijwel nihil: Bonaire +0,5%, Sint Eustatius -0,1% en Saba +0,1% (bron: CBS). In 2016 heeft er geen bijstelling van de vrije uitkering plaatsgevonden, de openbare lichamen zullen hierover begin 2017 schriftelijke berichtgeving ontvangen van BZK. Gegeven de lage inflatie over 2016 wordt op basis van de huidige systematiek eveneens geen bijstelling van de vrije uitkering in 2017 verwacht; in de begrotingen 2017 van de openbare lichamen wordt zodoende eveneens niet uitgegaan van een bijstelling.

De jaarlijkse bijstelling van het BES-fonds wijkt af van de jaarlijkse bijstelling van het gemeentefonds. De bijstelling van het gemeentefonds geschiedt op basis van een loon- en prijsbijstelling. Een toename van de uitgaven als gevolg van loon- en prijsstijgingen wordt middels de betreffende bijstelling gecompenseerd. Gegeven de nieuwe CAO die in 2016 is gesloten, waarbij de CAO regeling voor Rijksdienst Caribisch Nederland wordt gevolgd, zagen de openbare lichamen zich medio 2016 geconfronteerd met een stijging van circa 4% van de loonkosten. Aangezien de loonkosten een groot deel uitmaken van de totale lasten is het voor de openbare lichamen, in het bijzonder Saba en Sint Eustatius gegeven hun kleinschaligheid, een grote opgave gebleken om deze stijging bij een gelijkblijvende vrije uitkering op te vangen in de begroting 2016. Deze opgave is moeilijk omdat geen gevolg is gegeven aan de aanbeveling van het in opdracht van de minister van BZK in 2015 uitgebrachte Advies Onderzoek onderhoud BES fonds om de vrije uitkering te verhogen ten behoeve van niet begrote bedragen en inloop van wettelijke taken.

Voor deze kabinetsperiode liggen de financiële kaders voor de BES vast. De komst van een nieuw kabinet kan een gelegenheid bieden voor BZK en de openbare lichamen om in gesprek te gaan over een mogelijke wijziging van de bijstelling van het BES fonds waardoor deze niet alleen uitgaat van inflatie (prijsbijstelling) maar ook uitgaat van de daadwerkelijke loonontwikkelingen (loonbijstelling). Daarbij is het van belang om eveneens stil te staan bij het moment waarop een dergelijke bijstelling zal plaatsvinden gedurende een kalenderjaar zodanig dat een bijstelling gedurende het jaar verwerkt kan worden in een begrotingswijziging.

Onderhoudskosten

Een gemene deler van de openbare lichamen betreft het niet of slechts gedeeltelijk opnemen van onderhoudskosten in de begroting. Alle drie de openbare lichamen geven aan dat structurele onderhoudskosten van materiële vaste activa, zoals gebouwen en infrastructuur, niet of niet volledig door het openbaar lichaam gedragen kunnen worden. Vaak is sprake van een eenmalige investeringsbijdrage vanuit het Rijk maar wordt geen of onvoldoende rekening gehouden met een structurele bijdrage voor onderhoudskosten. Het is Saba gelukt om in de begroting 2017 ruimte te vinden voor een duidelijke toename van de begrote onderhoudskosten voor gebouwen. Bonaire heeft een beperkt bedrag opgenomen en Sint Eustatius heeft hiervoor geen ruimte gevonden in de in 2016 aan het Cft voorgelegde ontwerpbegrotingen 2017.

Uit de kabinetsreactie op het rapport Spies d.d. 12 mei 2016 bleek dat het Cft wordt verzocht om bij de beoordeling en advisering over de begrotingen expliciet aandacht te besteden aan een voldoende reservering voor onderhoud en vervanging van investeringen. Hieraan is invulling gegeven bij de adviezen op de ontwerpbegrotingen 2017. Het Cft heeft vastgesteld dat alle drie openbare lichamen onvoldoende reserveren. Om tot een voldoende reservering te komen is een meerjarig traject noodzakelijk. BZK heeft het initiatief genomen om in gezamenlijkheid met de openbare lichamen en vakdepartementen te komen tot een meerjarig stappenplan dat hieraan invulling dient te geven.

Tijdigheid van indienen rapportages

Een punt van aandacht bij de drie openbare lichamen blijft het tijdig indienen van rapportages, met name de jaarrekening en de uitvoeringsrapportages (al dan niet voorzien van een begrotingswijziging). Het Cft blijft dit aspect bespreken met de openbare lichamen. Het verlengen van de deadline voor het indienen van de uitvoeringsrapportages van de laatste dag van de maand volgend op het kwartaal naar 6 weken na afloop van een kwartaal is een optie die door het Cft is kenbaar is gemaakt bij BZK ten behoeve van een eventuele wijziging van de Wet FinBES.

Tijdigheid van indienen jaarrekeningen van deelnemingen

Artikel 9, lid 9 van de Wet FinBES bepaalt dat het bestuurscollege jaarlijks uiterlijk 6 maanden na afloop van het boekjaar de jaarrekeningen van de privaatrechtelijke rechtspersonen waarin het openbaar lichaam deelneemt, aan het Cft ter beschikking stelt. De openbare lichamen hebben slechts in beperkte mate jaarrekeningen 2015 van deelnemingen tijdig ingediend. Ondanks meerdere verzoeken daartoe beschikt het Cft thans nog over een te beperkt gedeelte van de jaarrekeningen 2015.

Collectieve sector

Gelijktijdig met het doorzenden van de jaarrekening van elk van de openbare lichamen, rapporteert het Cft in samenwerking met het CBS over de voorlopige uitgaven-, inkomsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector van het betreffende openbaar lichaam, zo stelt artikel 11, lid 4 van de Wet FinBES. Ook beoordeelt het Cft dan de rentelastnorm van de collectieve sector, die volgens artikel 11 lid 2 van de Wet FinBES gemiddeld maximaal 0% mag bedragen.

De collectieve sector is door het CBS vastgesteld op basis van de 2012 gegevens. In de Wet FinBES is, in tegenstelling tot de Rijkswet Financieel Toezicht, geen vaste termijn opgenomen wanneer de collectieve sector opnieuw vastgesteld dient te worden. In de optiek van het Cft is het gepast om in 2017 opnieuw de collectieve sector vast te laten stellen en zal hiertoe gaan afstemmen met de openbare lichamen en BZK.

De collectieve sector van Bonaire bestaat volgens de jaarrekening 2015 van het openbaar lichaam uit het openbaar lichaam en tien entiteiten. Van deze tien entiteiten zijn er vijf niet meer actief maar nog niet opgeheven. Ondanks meerdere verzoeken daartoe, beschikt het Cft bij geen van de entiteiten over de jaarrekening 2015. Als gevolg hiervan kan het Cft de rentelast niet bepalen en toetsen aan de rentelastnorm.

De collectieve sector van Sint Eustatius is opgebouwd uit het openbaar lichaam en de Stichting Wegenbouwfonds. Sinds 2012 zijn door het Cft, ondanks verzoeken daartoe, geen financiële stukken van Stichting Wegenbouwfonds ontvangen noch is de entiteit geliquideerd. Deze situatie is inmiddels enkele jaren het geval zonder dat door Sint Eustatius zichtbare stappen worden gezet om deze problematiek op te lossen. Als gevolg hiervan kan het Cft de rentelast niet bepalen en toetsen aan de rentelastnorm.

Tot de collectieve sector van Saba behoort het openbaar lichaam en de Saba Enhancement Foundation (SEF). De jaarrekening 2015 van SEF is tijdig aan het Cft ter beschikking gesteld waarbij is geconcludeerd dat wordt voldaan aan de rentelastnorm.

Bonaire

Begrotingscyclus 2015-2017

Verantwoording jaarrekening 2015

Op 12 juli 2016 heeft de Eilandsraad de jaarrekening 2015 vastgesteld. Het Cft heeft de op 13 juli ontvangen vastgestelde jaarrekening 2015 op 14 juli doorgeleid naar de minister van BZK.

De jaarrekening 2015 laat een positief resultaat zien van USD 3,5 mln en kent, net als de jaarrekening 2014, een oordeelonthouding van de accountant voor zowel het getrouwe beeld als de rechtmatigheid. Het Cft heeft in haar reactie op de jaarrekening 2015 onder meer aandacht gevraagd voor de liquiditeitspositie, de verwerking van de bijzondere uitkeringen, het inzicht in het weerstandsvermogen en de noodzaak tot verbetering van het financieel beheer leidende tot een goedkeurende controleverklaring.

Uitvoering begroting 2016

De tweede uitvoeringsrapportage is iets verlaat bij het Cft ingediend, namelijk op 10 augustus 2016. De derde en de vierde uitvoeringsrapportage zijn wel tijdig bij het Cft ingediend. De tweede en de derde uitvoeringsrapportage zijn voorzien van een begrotingswijziging, waarop het Cft positief heeft geadviseerd en waaraan BZK goedkeuring heeft gegeven.

Het gepresenteerde overzicht van baten en lasten tot en met het vierde kwartaal laat USD 56,4 mln aan baten zien en USD 53,9 mln aan lasten en geeft daarmee een positief saldo van circa USD 2,5 mln. De definitieve cijfers zullen blijken uit de door de accountant gecontroleerde jaarrekening 2016.

Ontwerpbegroting 2017

De ontwerpbegroting 2017 is op 8 november goedgekeurd en vastgesteld tijdens de eilandraadsvergadering. Er waren geen amendementen op de ontwerpbegroting. De begroting is sluitend, het begrotingstotaal bedraagt USD 47,0 mln (2016: USD 46,5 mln) en bestaat voor 38% uit lokale opbrengsten (USD 18 mln), 58% vrije uitkering (USD 27,3 mln) en de rest bijzondere uitkeringen waarover besluitvorming is geformaliseerd.

Overige onderwerpen

Financieel beheer

In de tweede helft van 2016 heeft Bonaire met vijf verschillende adviesbureaus overeenkomsten afgesloten om voor zes deelplannen tot een verbetering van het financieel beheer te komen. Hierbij gaat het voornamelijk om adviezen ten aanzien van het opzetten van processen en procedures. Per eind december 2016 zijn vier deelplannen afgerond. Een tweetal zal begin 2017 worden afgerond. De nieuwe of herijkte processen en procedures dienen te worden geïmplementeerd om uiteindelijk te leiden tot een toereikende interne organisatie die gericht is op verbetering van de financiële administraties en het naleven van de wettelijke bepalingen. Het Cft is van mening dat door Bonaire een belangrijke stap is gezet ter verbetering van het financieel beheer echter dat nog een grote inzet vereist is om te komen tot een goedkeurende accountantsverklaring.

Geïntegreerd middelen beheer en liquiditeiten (bedragen in 1.000 USD)

Bonaire	Liquiditeitspositie per 31/12/15	Liquiditeitspositie per 31/12/16	Toe/afname t.o.v. 31/12/16
Rekening-courant	7.611	10.797	3.186
Uitgavenrekening	400	1.000	600
Ontvangstenrekening	0	0	0
Vrije uitkeringsrekening	902	6	-896
	8.913	11.803	2.890

De liquiditeitspositie van Bonaire is in 2016 met circa USD 2,9 mln toegenomen tot USD 11,8 mln. De vrij beschikbare middelen zijn in 2016 toegenomen van USD 2,8 mln naar USD 4,7 mln. Het Cft heeft de afgelopen jaren Bonaire geadviseerd een prudent liquiditeitenbeheer te voeren gericht op het creëren van een liquiditeitsbuffer en het verbeteren van het werkkapitaal. Vastgesteld kan worden dat eind 2016 een duidelijke verbetering is gerealiseerd.

Sint Eustatius

Begrotingscyclus 2015-2017

Verantwoording jaarrekening 2015

De jaarrekening 2015 is sinds medio november in concept gereed. Accountant PwC voert sindsdien de accountantscontrole uit en is in afwachting van een reactie door het openbaar lichaam. De deadline zoals opgenomen in de Wet FinBES van 15 juli wordt derhalve, evenals met de jaarrekening 2014, fors overschreden.

Het tekort over 2015 bedraagt circa USD 631.000, deze wordt geheel gecompenseerd in de opgestelde ontwerpbegroting 2017. Het tekort is het gevolg van een aantal incidentele effecten waarvan:

- Circa USD 235.000 i.v.m. het opvoeren van “vakantiegeld” op de balans. Op grond van de BBV BES dienen openbare lichamen deze verplichting te administreren, Sint Eustatius had dit in tegenstelling tot Bonaire en Saba nog niet gedaan.
- Circa USD 240.000 i.v.m. een verloren rechtszaak als gevolg van het onjuist toepassen van de ontslagprocedure.
- Circa USD 98.000 i.v.m. de nieuwe CAO die in 2016 is overeengekomen en waarbij USD 500,- per medewerker aan premie 2015 verschuldigd is. Sint Eustatius boekt deze last in de jaarrekening 2015, Bonaire en Saba in de begroting 2016 aangezien hun jaarrekening 2015 op het moment van besluitvorming al was opgesteld.

Uitvoering begroting 2016

Door de inzet van de tijdelijke inhuur (KPMG) is in een relatief korte periode (eind juli t/m begin september) de administratie van 1 januari 2016 tot en met eind september 2016 gecontroleerd en gecorrigeerd. Tevens is het boekhoudpakket AFAS grotendeels opnieuw ingericht en verfijnd waardoor ook het toekomstige inzicht in de administratie, mits juist geboekt, fors is verbeterd.

De begroting 2016 was in een korte tijd opgesteld en bevatte veel stelposten. Door de tijdelijke inhuur is op basis van de administratie t/m september de tweede uitvoeringsrapportage 2016 en de eerste begrotingswijziging 2016 opgesteld. Het Cft heeft op verzoek van het bestuurscollege op ambtelijk niveau uitvoerig afgestemd om de kwaliteit van beide rapportages te verhogen. De op 18 oktober 2016 door het Cft ontvangen begrotingswijziging bevatte een groot aantal wijzigingen maar is sluitend. Het Cft heeft daar een positief advies op uitgebracht op 28 oktober 2016. De minister van BZK heeft vervolgens conform het advies van het Cft de begrotingswijziging goedgekeurd. De baten zeehaven blijven achter in afwachting van het sluiten van een nieuw convenant.

De derde uitvoeringsrapportage 2016 is op 9 november bij het Cft ingediend. Het Cft heeft in zijn reactie geadviseerd een begrotingswijziging op te stellen. Aan dit advies is invulling gegeven, het Cft heeft een positief advies ten aanzien van deze tweede begrotingswijziging uitgebracht op 15 december 2016. Op basis van de begrotingswijziging wordt een nihil resultaat over 2016 verwacht, waarbij in de lasten wordt gecompenseerd voor het tekort 2014 ad USD 505.792.

Begroting 2017

Op 9 november is het Cft advies op de ontwerpbegroting 2017 uitgebracht waarin wordt gesteld: *“Het Cft is van mening dat de begroting in voldoende mate een basis biedt voor dienstjaar 2017, maar merkt hierbij nadrukkelijk op dat deze zowel in 2017 als in volgende jaren nog verder aangescherpt en aangevuld dient te worden”*.

In het advies wordt een groot aantal aanbevelingen gedaan om te komen tot aanscherping en aanvulling, waaronder een duidelijke koppeling tussen de voorgenomen beleidsinitiatieven, de activiteiten die hiervoor concreet ondernomen worden en de baten en lasten die naar verwachting het gevolg hiervan zijn, een post onvoorzien, toelichting van de voorgenomen investeringen en een overzicht van de uitgaven-, inkomsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector. Voorts dient in de eerste begrotingswijziging aangegeven te worden hoe wordt voorzien in dekking voor het vervullen van kritieke vacatures en voor uitgaven voor de uitvoering van verbeterplan financieel beheer. In het Cft advies zijn suggesties opgenomen hoe invulling aan de adviezen kan worden gegeven.

De minister van BZK heeft besloten zijn goedkeuring aan de begroting 2017 te onthouden gegeven een drietal gebreken en de overige aanbevelingen van het Cft. De drie gebreken waren benoemd en verwerkt in het Cft advies. Het openbaar lichaam is voornemens in februari 2017 door externe inhuur de begroting 2017 aan te passen en opnieuw het proces van goedkeuring te laten doorlopen.

Overige onderwerpen

Financieel beheer

Op 10 juni 2015 is door de minister van BZK verscherpt bestuurlijk toezicht ingesteld. Daarnaast is een aanwijzing gegeven op financieel gebied. Een plan van aanpak (PvA) is opgesteld en goedgekeurd op 1 september 2015. Later is ook het door de expertgroep opgestelde verbeterplan financieel beheer toegevoegd aan het overkoepelende plan van aanpak. Met ingang van 15 januari 2016 is de verplichtingenstop opgeheven en is hiervoor in de plaats Voorafgaand Toezicht (VT) door BZK ingesteld. Het VT is in juni 2016 geëvalueerd en verlengd tot eind 2016. Eind 2016 is door BZK besloten ook voorafgaand toezicht in te stellen op de gehele begroting 2017.

Geconcludeerd moet worden dat de voortgang m.b.t. het plan van aanpak beperkt is. Zowel de Rijksvertegenwoordiger als BZK concluderen dit in diverse schriftelijke correspondentie. Als gevolg van de bestuurlijke problematiek zijn ook structurele verbeteringen bij de unit financiën uitgebleven. Sint Eustatius is daardoor volledig afhankelijk van tijdelijke inhuur voor het juist administreren van en rapporteren over de financiën. Deze inzet, vrijwel volledig vergoed door BZK, is gericht geweest op het inzichtelijk krijgen van de administratie 2015, 2016 en het opstellen van de ontwerpbegroting 2017. Verbeteringen op het vlak van financieel beheer zijn in 2016 dan ook zeer beperkt geweest. Het bestuurscollege heeft besloten de financiële administratie, de salarisadministratie en de training en opleiding van de medewerkers van de unit financiën voor een langdurige periode uit te besteden. Hierover zullen in 2017 afstemmingen plaatsvinden tussen het openbaar lichaam, BZK, de Rijksvertegenwoordiger en het Cft.

Geïntegreerd middelen beheer en liquiditeiten (bedragen in 1.000 USD)

Sint Eustatius	Liquiditeitspositie per 31/12/15	Liquiditeitspositie per 31/12/16	Toe/afname t.o.v. 31/12/16
Rekening-courant	3.842	2.168	-1.674
Uitgavenrekening	200	200	0
Ontvangstenrekening	0	0	0
Vrije uitkeringsrekening	364	1	-363
Bijzondere uitkeringsrekening	0	5.571	5.571
	4.406	7.940	3.534

De liquiditeitspositie van Sint Eustatius is in 2016 met circa USD 3,5 mln toegenomen tot USD 7,9 mln. Deze stijging van de liquiditeiten komt voornamelijk doordat de kortlopende schulden aan personele verplichtingen, zoals vakantiegeld en pensioenverplichtingen, fors toenemen in 2016. Daarnaast zijn in 2016 de baten hoger dan de lasten als gevolg van de compensatie van het tekort 2014, hetgeen een positief effect heeft op de liquiditeitspositie. Het Cft heeft Sint Eustatius geadviseerd een prudent liquiditeitenbeheer te voeren gericht op het creëren van een liquiditeitsbuffer en het verbeteren van het werkkapitaal.

Saba

Begrotingscyclus 2015-2017

Verantwoording jaarrekening 2015

De jaarrekening 2015 is op 30 augustus door de eilandsraad vastgesteld en op 15 september door het Cft ontvangen ter doorgeleiding naar BZK. De deadline zoals genoemd in de Wet FinBES (15 juli) is door enkele incidentele factoren niet gerealiseerd. De externe accountant heeft de jaarrekening 2015 van Saba voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid. Saba heeft daardoor voor het tweede jaar op rij een dergelijke accountantsverklaring.

Door zorgvuldige begrotingsuitvoering is het jaar 2015 afgesloten met een positief resultaat van USD 865.758, iets hoger dan begroot (USD 807.011). Een aantal incidentele factoren zijn van invloed geweest op de totstandkoming van het resultaat. Onderstaand de twee voornaamste:

- Een speciale toelage van USD 600.000 is ontvangen van de minister van BZK voor het versterken van de liquiditeitspositie.
- Op basis van een nieuwe actuariële berekening is een bedrag van USD 605.326 gedoteerd aan de in 2014 gevormde voorziening voor pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke gezagsdragers. Deze onverwacht hoge dotatie heeft een fors negatief effect op het resultaat.

De eigen inkomsten van Saba namen toe van USD 819.663 in 2014 naar USD 1.000.756 in 2015 voornamelijk door de eind 2014 ingevoerde afvalstoffenheffing. Saba verwacht de komende jaren geen grote stijging van de eigen inkomsten. Saba geeft in de jaarrekening 2015 aan een risico te zien met betrekking tot de pensioenrechten die voor 10-10-2010 zijn opgebouwd bij APNA. Deze zijn

waarschijnlijk niet goed geadmistreerd; dit kan mogelijk leiden tot aanvullende lasten waarvoor Saba geen begrotingsruimte beschikbaar heeft.

Uitvoering begroting 2016

De tweede en de derde uitvoeringsrapportage zijn enkele dagen na de deadline ingediend bij het Cft. Beide zijn voorzien van een begrotingswijziging, waarop het Cft positief heeft geadviseerd en waaraan BZK goedkeuring heeft gegeven.

De begrotingsuitvoering 2016 is niet volgens plan verlopen. De lasten vallen hoger uit voornamelijk door de financiële impact van de nieuwe CAO en gestegen kosten voor onderhoud, de vuilstortplaats, belastingen en energie. Als gevolg daarvan verwacht Saba eind 2016 een overschot van USD 331.755 te realiseren daar waar USD 807.011 als overschot in de begroting 2016 was opgenomen. Het Cft ziet de lasten die mogelijk nog voortkomen uit pensioenverplichtingen als een risico aangezien die van negatieve impact kunnen zijn op het thans verwachte overschot. De jaarrekening 2016 zal daar duidelijkheid over dienen te verschaffen.

Begroting 2017

De begroting 2017 is behoedzaam opgesteld maar biedt slechts beperkt ruimte om onvoorziene tegenvallers op te vangen. Saba geeft aan dat niet alle kosten voor onderhoud zijn begroot. Het begrotingstotaal bedraagt USD 11.550.989, een lichte stijging van USD 90.243 ten opzichte van 2016. In de begroting is rekening gehouden met een overschot van USD 440.000 voor het aflossen van renteloze leningen aan de ministeries van BZK, OCW en I&M. In de begroting 2016 werd nog een overschot van USD 807.011 gepresenteerd. De aflossingstermijnen voor de renteloze lening met betrekking tot onderwijshuisvesting (OCW) en het terugbetalen van het doelsaldo (BZK) zijn in overleg met BZK aangepast. Daardoor is het benodigde overschot in 2017 lager. Wegens het uitblijven van indexatie wordt de USD 367.011 die vrijkomt door verlaging van het overschot bestemd voor onderhoud (met name gebouwen) en de stijging van de personeelskosten. Naast het verlagen van de aflossingsverplichting voor 2017 wordt door BZK het structurele bedrag van de integrale middelen beschikbaar gesteld aan Saba. Hierdoor hoeven niet langer projectvoorstellen geschreven te worden om aanspraak te maken op deze gelden.

Voor 2017 is USD 294.000 begroot ten behoeve van voorgenomen reguliere investeringen. Saba hanteert het uitgangspunt dat voorgenomen investeringen worden gedekt door de afschrijvingslasten. Deze zijn voor 2017 begroot op USD 285.519. De afschrijvingen zijn dus bijna geheel toereikend om de voorgenomen investeringen te dekken. De geplande investeringen hebben betrekking op infrastructuur, ICT benodigdheden en een vervoersmiddel ten behoeve van de openbare hygiëne.

Daarnaast geeft Saba in de begroting 2017 aan dat de focus in de komende jaren voornamelijk ligt op samenwerking met de Nederlandse overheid om het meerjarig plan Caribisch Nederland en het geïntegreerde ontwikkelingsplan dat het openbaar lichaam de komende jaren voor ogen heeft te implementeren en te ontwikkelen. Een aantal projecten uit deze plannen zijn inmiddels gestart en worden in de periode 2017-2020 afgerond. De projecten betreffen onder meer de renovatie van het vliegveld (wordt geheel bekostigd door I&M), het verbeteren van de schoolgebouwen (wordt geheel bekostigd door OCW), de investeringen in zonne-energie door Saba Electric Company (SEC),

samenwerking met Economische Zaken voor kleinschalige agricultuur, de investering in Fort Bay Road en het achterstallig onderhoud van de haven (wordt geheel bekostigd door I&M).

Overige onderwerpen

Financieel beheer

Saba heeft de kwaliteit van het financieel beheer goed op orde: Saba stelt realistische begrotingen op, realiseert al enkele jaren overschotten en heeft voor het tweede jaar op rij een goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening verkregen voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Geïntegreerd middelen beheer en liquiditeiten (bedragen in 1.000 USD)

Saba	Liquiditeitspositie per 31/12/15	Liquiditeitspositie per 31/12/16	Toe/afname t.o.v. 31/12/16
Rekening-courant	14.223	13.818	-405
Uitgavenrekening	200	299	99
Ontvangstenrekening	0	0	0
Vrije uitkeringsrekening	109	1	-108
	14.532	14.118	-414

De liquiditeitspositie van Saba is in 2016 met circa USD 0,5 mln afgenomen tot USD 14,1 mln. De liquiditeitspositie bestaat voor een groot deel uit bijzondere uitkeringen die nog tot besteding moeten komen.